

Rituelen en ceremoniën rondom geboorte, huwelijk en overlijden in adellijke kring

Wim Hupperetz en Els Kloek

Pagina 6

De bruiloft van hertog Johan Willem van Gulik met markgravin Jacobe van Baden in 1585 in Düsseldorf.

Het huwelijk tussen Johan Willem van Kleef en Jacobe van Baden is een goed voorbeeld van een gearrangeerd huwelijk met een zware politieke lading. Het was bedoeld om twee invloedrijke families te koppelen. De paus moest dan ook zijn goedkeuring verlenen aan een dergelijk huwelijk, dat consequenties had voor de verhoudingen in de Europese vorstengemeenschap.

De voorbereiding van de bruiloft begint in het najaar van 1584. Op 22 september 1584 werden de eerste uitnodigingen verstuurd voor de feestelijkheden die op 20 januari zouden plaatsvinden. Men stuurt daarbij uitnodigingen naar hoge edelen die hun verwanten en vrienden mogen uitnodigen. De huwelijksdatum wordt nog twee keer verschoven en in december gaan de definitieve uitnodigingen de deur uit voor het bruiloftsfeest dat zal beginnen op 16 juni en zal duren tot 23 juni.

De organisatie van het hele feest berust bij vier vertrouwelingen van hertog Willem van Gulik. **Een van de organisatoren was de stalmeester van de hertog van Gulik, Johan van Ossenbroich die later nog korte tijd heer van Blitterswijk was.** De organisatoren gebruikten het protocol van bruiloften van de zussen van Johan Willem die in 1574 en 1579 plaats vonden. De toernooi-voorschriften werden ontleendaan de Neuburger bruiloft van 1574.

De hofkleermakers krijgen de opdracht om kleding te maken voor de hofbedienden, de edelknapen, de trompetters, de adellijke officieren en uiteraard voor de bruidegom, die elke dag andere kleding droeg en dus acht verschillende uitdossingen nodig had.

Ondertussen ontstaan de eerste problemen. De voorbereidingen voor de feestmaaltijden worden bemoeilijkt doordat het feest nu in de zomer plaats vindt en men problemen krijgt om het eten goed te houden. Verder werd een schip met proviand en zout in Arnhem in beslag genomen. Men besluit om kloosters in de omgeving aan te schrijven.

Het onderbrengen van de 1500 gasten en 1500 paarden gaf eveneens grote problemen. Veel ruimten moesten geschikt worden gemaakt met linnengoed, slaaplakens, servetten, zilveren servies, meubilair, wandtapijten en kachels ('windovens'). Voor het toernooi werden houten zwaarden, lansen en zadels gekocht. Een aantal gasten nam keukenpersoneel mee dat kon meehelpen bij de voorbereidingen van de feestmaaltijden.

De eerste dag werd de tocht naar de kapel gemaakt waar het huwelijk werd voltrokken. Dit werd gevolgd door een feestelijk banket waarbij culinaire kunstwerken, opgebouwd uit vruchten, suiker en was, te bezichtigen waren.

De tweede dag was de dag van de morgengave, waarbij sieraden en servies voorzien van familiewapens werd geschonken. Tevens was er gelegenheid om de bruiloftsgoederen die de bruid inbracht te bezichtigen. Na een avondlijk feestmaal en een nachtelijk vuurwerk maakte men zich op voor het ringsteken op de derde dag die eveneens werd afgesloten met vuurwerkspektakel 'de daden van Hercules' op de Rijn. De vierde en vijfde dag werd doorgebracht met eten en een paardenwedstrijd. De zesde dag werd begonnen met het bekendmaken van de voorwaarden waaraan de deelnemers aan het afsluitende toernooien aan moesten voldoen. Koopmannen en wisselaars werden uitgesloten.

Op de voorlaatste dag vochten van twee tot zeven acht ridders om de eer van de overwinning. Deze dag werd wederom afgesloten met vuurwerk op de Rijn: 'de strijd van de draak met de walvis'.

Op de laatste dag was er op de markt een voet-toernooi. 's Nachts vond er een feestmaal plaats met violisten, harpisten, citerspellers, luitspellers, vermomde acteurs. Het was een thema-feest waarbij men in kleding en uiterlijk diende te verwijzen naar de twaalf deugden en de 'antieke' tijd.

De volgende dag kregen de belangrijkste gasten nog geschenken mee naar huis. In totaal ging het om 30 drinkserviezen, twee dubbelserviezen, drie bekers en een zilveren dolk. Op 12 juli werd over de uiteindelijke huwelijksverdragen onderhandeld waarbij de definitieve hoogte van de bruidschat werd vastgesteld.

Sterven en begraven

De dood was in de late middeleeuwen een vast onderdeel van het openbare leven. De pestepidemiën hadden in de veertiende en vijftiende eeuw hun sporen nagelaten en de doodsbeleving sterk beïnvloed.

De dood was een openbaar en vertrouwd onderdeel van het dagelijks leven. Het lichaam lag opgebaard en de dodenwake werd verzorgd door de nabestaanden.

Het sterfbed, de dodenwake, de begrafenis en de herdenkingsdiensten waren

net zoals de eerder genoemde doop- en huwelijksplechtigheden sterk geritualiseerd. De kerkelijke rituelen moesten ontlastend werken en angst en verdriet kanaliseren. Men diende Gods wil te accepteren.

Bij de beschrijving van de laat-middeleeuwse gebruiken rond sterven en begraven is het moeilijk de symbolische betekenis van deze handelingen en gebruiken te doorgronden. De beleving van de dood valt dan ook niet te reconstrueren.